

6. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI (u red. Zakonu Ukrainy vid 17.12.2020 r. № 1115-IX). (2021). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 35.

7. Poiasniuvalna zapyska do Proektu Zakonu pro vnesennia do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo vdoskonalennia administruvannia podatkov, usunennia tekhnichnykh ta lohichnykh neuzghodzhenosti u podatkovomu zakonodavstvi: Proekt Zakonu Ukrainy vid 30.08.2019 r. № 1210. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1210&skl=10 [in Ukrainian].

8. Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnia Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 27.09.2019 r. do Proektu Zakonu pro vnesennia do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo vdoskonalennia administruvannia podatkov, usunennia tekhnichnykh ta lohichnykh neuzghodzhenosti u podatkovomu zakonodavstvi: Proekt Zakonu Ukrainy vid 30.08.2019 r. № 1210. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1210&skl=10 [in Ukrainian].

9. Kryminalnyi Kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III (u red. Zakonu Ukrainy vid 16.02.2021 r. № 1231-IX, від 18.02.2021 r. № 1256-IX). (2021). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 48.

10. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 r. № 8073-X (u red. Zakonu Ukrainy vid 16.02.2021 r. № 1231-IX). (2021). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 48.

11. Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV (u red. Zakonu Ukrainy vid 03.11.2020 r. № 942-IX). (2020). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 221.

12. Hospodarskyi Kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV (u red. Zakonu Ukrainy vid 03.02.2021 r. № 1183-IX). (2020). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 37.

Ставніченко Людмила Ігорівна
студентка 3 курсу Інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ
ІЗ ЗНАЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ:
ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Наукова робота присвячена дослідженню перспектив державної підтримки інвестиційних проектів із значними інвестиціями, особливостям їх правового регулювання та значення для економіки держави. Автор проаналізував чинне законодавство, зробив власні обґрунтовані висновки в частині удосконалення господарсько-правового регулювання інвестиційних проектів із значними інвестиціями.

Ключові слова: інвестиції, інвестор, інвестиційні проекти із значними інвестиціями.

Stavnichenko Lyudmyla
*3rd year student of the Institute of Law
of Taras Shevchenko Kyiv National University*

PROSPECTS FOR STATE SUPPORT OF INVESTMENT PROJECTS WITH SIGNIFICANT INVESTMENTS: ECONOMIC AND LEGAL ASPECT

The scientific work is devoted to the research of prospects of state support of investment projects with significant investments, peculiarities of their legal regulation and significance for the state economy. The author analyzed the current legislation, made his own reasonable conclusions in terms of improving the economic and legal regulation of investment projects with significant investments.

Keywords: investments, investor, investment projects with significant investments.

З розвитком економіки і становленням України як європейської держави постає питання залучення інвестицій. Державна підтримка значних інвестиційних проектів передбачає створення сприятливих умов для здійснення інвестиційної діяльності іноземними і вітчизняними інвесторами. Перш за все, це можливо завдяки належному правовому регулюванню в сфері надання гарантій реалізації інвестиційних проектів, пільг і привілеїв для інвесторів.

Національні або іноземні інвестиції забезпечують стабільність макроекономічних показників. Тобто для активного економічного розвитку держави в сучасних умовах пріоритетами держави є на-

дання впевненості інвесторам у захисті їх майнових інтересів, залучення та ефективного використання накопиченого всередині країни капіталу.

Інвестиційні ризики є однією з основних проблем при здійсненні інвестиційної діяльності. Зазвичай вони призводять до недосягнення запланованих результатів інвестиційної діяльності та грошових збитків. Лише ефективне управління інвестиційними ризиками допоможе уникнути негативних наслідків і надати впевненості інвестору. Тому, на початку реалізації інвестиційного проекту потрібно виявити інвестиційний ризик, проаналізувати та оцінити наслідки настання ризикової події. На основі отриманих даних запровадити ефективні заходи для зменшення негативних наслідків.

Отже, в сучасних умовах проблема впевненості інвестора є першочерговою і включає в себе такі елементи: відповідність національного законодавства міжнародним стандартам в частині регулювання захисту інвестиційної діяльності, закріплення законодавством таких гарантій як: взаємне виконання інвестиційних зобов'язань, надання технічної підтримки інвестиційних проектів, захист майнових інтересів інвесторів, а також незалежність і справедливість судової системи [1].

17 грудня 2020 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» № 1116-IX (далі – Закон № 1116-IX). Закон визначає організаційні, правові та фінансові засади державної підтримки інвестиційних проектів зі значними інвестиціями. Метою його прийняття є залучення в Україну значних інвестицій, створення нових робочих місць, стимулювання економічного розвитку регіонів та зростання конкурентоспроможності економіки України [2].

Відповідно до Закону №1116-IX державна підтримка надається інвестиційним проектам із значними інвестиціями, що підкреслює пріоритетність в державній політиці залучення в економіку саме великих інвестицій. Це є новим терміном у законодавстві України і його визначення здійснюється через вимоги, що висуваються до такого інвестиційного проекту.

Згідно з ст. 5 Закону №1116-IX інвестиційний проект із значними інвестиціями, повинен відповідати таким вимогам:

– проект реалізується на території України у сферах переробної промисловості (крім діяльності з виробництва та обігу тютюнових виробів, спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв); добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин (крім кам'яного та бурого вугілля, сирої нафти та природного газу); поводження з відходами; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, логістики; освіти, науки та науково-технічної діяльності; охорони здоров'я, мистецтва, культури, спорту, туризму та курортно-рекреаційної сфери;

– проект передбачає будівництво, модернізацію, технічне та/або технологічне переоснащення об'єктів інвестування у зазначених сферах, придбання необхідного устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, а також може передбачати будівництво за рахунок коштів інвестора із значними інвестиціями необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями об'єктів суміжної інфраструктури;

– створення від 80 нових робочих місць із середньою заробітною платою працівників, розмір якої не менш ніж на 15% перевищує розмір середньої заробітної плати у відповідній сфері у регіоні, в якому реалізується проект, за попередній календарний рік;

– розмір інвестицій в об'єкти інвестування протягом строку реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями перевищує суму, еквівалентну 20 мільйонам євро (такий розмір розраховується за офіційним курсом валют, встановленим Національним банком України, на дату фактичного здійснення інвестицій);

– строк реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями не перевищує 5 (п'яти) років.

Відповідно до ч. 2 ст. 5 Закону №1116-IX державна підтримка не може надаватися для реалізації інвестиційних проектів зі значними інвестиціями, що впроваджуються у сфері відновлюваних джерел енергії, добувній промисловості, у тому числі відповідно до угод про розподіл продукції, у сфері рослинництва та у фінансовій сфері [2].

Викладене дозволяє зробити проміжний висновок про те, що законодавець виокремлює новий вид інвестиційного проекту. Тобто ін-

вестиційний проект із значними інвестиціями є вузкою категорією відносно категорії інвестиційний проект.

В межах дослідження постає потреба визначитися із сутністю категорії інвестиційний проект із значними інвестиціями. Такий аналіз варто здійснювати спираючись на розуміння більш загального поняття, яким є інвестиційний проект.

Щукін Б.М. визначає поняття «інвестиційний проект», у двох аспектах: як документ і як конкретні дії інвестора щодо реалізації своїх інвестиційних намірів [3, с. 48]. З урахуванням наведеного стає зрозумілим, що і категорія «інвестиційний проект із значними інвестиціями» може розглядатися у цих двох аспектах, адже є спеціальною відносно першої, тобто наділена її загальними ознаками, проте з урахуванням власної специфіки.

В п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону №1116-IX визначено, що інвестором із значними інвестиціями – є зареєстрована в Україні юридична особа, яка спеціально утворена для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями, є стороною спеціального інвестиційного договору та господарська діяльність якої спрямовується виключно на реалізацію інвестиційного проекту із значними інвестиціями та виконання спеціального інвестиційного договору [2]. Таким чином, законодавством виокремлено новий вид інвестора – інвестор із значними інвестиціями.

На основі положень Закону №1116-IX можна виокремити такі ознаки категорії «інвестор із значними інвестиціями»:

- суб'єкт інвестиційної діяльності є суб'єктом господарювання;
- сторона в договірних відносинах з державою;
- є суб'єктом реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями;
- має пільги і привілеї для реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями;
- має гарантовані державою гарантії інвестиційної діяльності, що не притаманні іншим інвесторам;
- діє з метою отримання прибутку.

Для реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями Законом №1116-IX у ст. 3 передбачено форми державної підтримки:

– звільнення від сплати окремих податків та зборів відповідно до Податкового кодексу та мита при ввезенні нового обладнання відповідно до Митного кодексу;

– забезпечення переважного права землекористування земельною ділянкою державної або комунальної власності для реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями – надання земельної ділянки в користування (оренду) зі справлянням плати за землю на умовах, визначених з урахуванням зобов'язань, передбачених спеціальним інвестиційним договором, та з переважним правом придбання у власність інвестором зі значними інвестиціями такої земельної ділянки після спливу строку спеціального інвестиційного договору (крім випадків його дострокового припинення), якщо таке право передбачено спеціальним інвестиційним договором;

– забезпечення за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законом, будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту об'єктів суміжної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями [2].

Надання державної підтримки у зазначених формах сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Таким чином створюються досить привабливі умови для ведення інвестиційної діяльності. Наприклад, такий привілей як забезпечення переважного права землекористування земельною ділянкою державної або комунальної власності надає гарантію і впевненість інвестору із значними інвестиціями у тому, що держава сприяє і заохочує реалізацію інвестиційного проекту із значними інвестиціями на умовах визначених спеціальним інвестиційним договором. А податкові і митні пільги передбачають збільшення прибутків інвестора.

З метою законодавчого закріплення пільг і привілеїв для інвесторів із значними інвестиціями Законом №1116-IX було внесено зміни до Земельного кодексу України, а також 02. 03. 2021 року Верховною радою прийнято Закон України «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо

особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти зі значними інвестиціями» (законопроект № 3761), Закон України «Про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України» (законопроект № 3762).

Загальний обсяг державної підтримки інвестиційного проекту зі значними інвестиціями відповідно до ч.2 ст. 4 Закону №1116-IX не повинен перевищувати 30 відсотків від планового обсягу інвестицій за проектом та встановлюється у спеціальному інвестиційному договорі [2].

Законом №1116-IX в ч.1 ст. 6 передбачено створення спеціальної уповноваженої установи, завданням якої є супровід підготовки та реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями, а також сприяння виконанню спеціальних інвестиційних договорів державою та органами місцевого самоврядування.

В ч.2 ст. 6 функціями уповноваженої установи визначено :

- здійснення заходів щодо залучення потенційних заявників для реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями;

- надання заявникам, інвесторам із значними інвестиціями організаційної та інформаційно-консультативної допомоги з питань підготовки та реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями на безоплатній основі;

- взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування з питань, пов'язаних із супроводом підготовки та реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями;

- підготовка та подання до уповноваженого органу періодичних та оперативних звітів про стан супроводу інвестиційних проектів із значними інвестиціями;

- розроблення пропозицій, рекомендацій, планів дій, спрямованих на удосконалення процесу підготовки та реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями;

- організація навчання та проведення інформаційних заходів з питань підготовки та реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб;

– виконання інших функцій щодо підготовки та реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями, передбачених законодавством та установчими документами уповноваженої установи [2].

Уповноваженою установою відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення уповноваженої установи на здійснення супроводу заявника та інвестора із значними інвестиціями у підготовці та реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями» від 17 лютого 2021 р. № 133-р визначено державну установу “Офіс із залучення та підтримки інвестицій” [2].

Таким чином державою гарантується супровід і надання інформаційно-консультативної допомоги інвесторам із значними інвестиціями на усіх етапах: від подачі заявки до реалізації такого інвестиційного проекту.

Проаналізувавши функції уповноваженої установи можна зробити висновок, що органи державної влади і місцевого самоврядування є не готовими до співпраці з такою категорією інвесторів, тому для уникнення труднощів при підготовці і реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями уповноважена установа буде надавати допомогу у взаємодії з ними. Разом з тим, держава сприяє навчання посадових осіб органів державної влади і органів місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями, що означає перспективу покращення інвестиційного клімату в Україні.

Також Законом №1116-IX передбачається запровадження інституту спеціального інвестиційного договору, що укладатиметься між інвестором та Урядом України в рамках здійснення інвестиційного проекту зі значними інвестиціями; регламентовано процедуру підготовки заявок та прийняття рішення щодо доцільності чи недоцільності укладення спеціального інвестиційного договору; визначено гарантії прав інвесторів, що реалізують інвестиційні проекти зі значними інвестиціями.

Зокрема, гарантії інвесторів із значними інвестиціями закріплено у ст. 17 Закону №1116-IX. По-перше держава гарантує виконання своїх зобов’язань щодо надання інвестору із значними інвестиція-

ми державної підтримки у формах та обсязі, визначених Законом №1116-IX та спеціальним інвестиційним договором [2].

На нашу думку, це є позитивним нововведенням, що демонструє готовність держави відповідати за своїми зобов'язаннями.

По-друге держава гарантує стабільність умов провадження господарської діяльності під час реалізації інвестиційних проектів зі значними інвестиціями, що здійснюються на підставі спеціальних інвестиційних договорів, додержання прав і законних інтересів зацікавлених осіб та інвесторів зі значними інвестиціями, а також держава [2].

Окрім цього в ч. 3 ст. 15 закріплено відповідальність у разі недодержання цієї гарантії. В такому випадку за рішенням суду або арбітражу такий інвестор має право на компенсацію понесених збитків [2].

Отже, інвестиційна діяльність пов'язана з певним ризиком для інвестора. Тому обсяг інвестицій як внутрішніх, так і зовнішніх (іноземних) значною мірою залежить від ефективності правових гарантій для інвестора, передбачених законодавством України та міжнародними договорами України, положення яких трансформовані у національне законодавство [5].

На сьогодні рівень інвестиційної привабливості України відповідно до рейтингу Doing business-2020 є досить низьким. Україна відповідно до даних Всесвітнього банку у цьому рейтингу зайняла 64 місце, натомість Російська Федерація – 28, Польща – 40 [6].

Для об'єктивної оцінки перспектив залучення великих інвестицій в Україну варто також звернути увагу на результати опитування іноземних портфельних і стратегічних інвесторів проведеного Європейською Бізнес Асоціацією, Dragon Capital і Центром економічної стратегії, відповідно до якого перешкодами для інвестицій в Україну є недовіра до судової системи; корупція; монополізація ринків; захоплення влади олігархами; складне й нестабільне законодавство [7].

На нашу думку, доцільним є врахування думки опитаних інвесторів і вдосконалення законодавства про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями шляхом здійснення політики демонополізації і законодавчого закріплення гарантій створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності на ринках.

А також важливим кроком для залучення інвестицій може бути закріплення швидкого і прозорого механізму реєстрації юридичної особи, яка спеціально створюється для реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями.

Висновки:

Світова фінансова криза негативно вплинула на стан економіки України, зокрема і розвиток підприємництва. Перш за все від цього потерпає малий та середній бізнес, який не може самостійно подолати наслідки кризи через обмеженість у грошових ресурсах.

Запровадження інституту інвестування із значними інвестиціями має більше переваг ніж недоліків, але водночас свідчить про низький рівень інвестиційної привабливості України.

Унормування системи державної підтримки інвестиційних проєктів із значними інвестиціями є позитивним нововведенням, однак для залучення інвестицій і покращення інвестиційного клімату в Україні потрібен комплексний підхід. Впровадження програм державної підтримки може стати основою державної політики із залучення інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пацурія Н. Б. Страхування інвестиційних ризиків як механізм захисту прав інвестора. URL: <https://coordynata.com.ua/strahuvanna-investicijnih-rizikiv-ak-mehanizm-zahistu-prav-investora>.

2. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17 грудня 2020 року № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>.

3. Щукін, Б. М. Інвестування : курс лекцій. К.: МАУП, 2004. 216 с. URL: http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mz4_6.pdf.

4. Про визначення уповноваженої установи на здійснення супроводу заявника та інвестора із значними інвестиціями у підготовці та реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 133-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2021-%D1%80#Text>.

5. Обґрунтування інвестиційних проєктів у процесі трансформації форм власності: Навч. посібник / За заг. ред. Г. О. Швиданенко. К.: КНЕУ, 1998. 172 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197268603.pdf>.

6. Рейтинг Doing business-2020 на сайті Всесвітнього Банку. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>.

7. Результати опитування проведеного Європейською Бізнес Асоціацією, Dragon Capital і Центром економічної стратегії. URL: <https://eba.com.ua/nedovira-do-sudovoyi-systemy-posila-1-mistse-sered-pereshkod-dlya-inozemnyh-investysij/>.

REFERENCES

1. Patsuriia N. B. Strakhuvannia investytsiinykh ryzykiv yak mekhanizm zakhystu prav investora. URL: <https://coordinata.com.ua/strahuvanna-investicijnih-rizikiv-ak-mekhanizm-zahistu-prav-investora> [in Ukrainian].

2. Pro derzhavnu pidtryмку investytsiinykh proektiv iz zachnymy investytsiamy v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 17 hrudnia 2020 roku № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>

3. Shchukin, B. M. (2004). Investuvannia : kurs lektsii. K.: MAUP. URL: http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mz4_6.pdf [in Ukrainian].

4. Pro vyznachennia upovnovazhenoi ustanovy na zdiisnennia suprovodu zaiavnyka ta investora iz zachnymy investytsiamy u pidhotovtsi ta realizatsii investytsiinoho proektu iz zachnymy investytsiamy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 liutoho 2021 r. № 133-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

5. Obhruntuvannia investytsiinykh proektiv u protsesi transformatsii form vlasnosti. (1998). H. O. Shvydanenko (Ed.). K.: KNEU. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197268603.pdf> [in Ukrainian].

6. Reitynh Doing business-2020 na сайti Vsesvitnoho Banuku. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings> [in Ukrainian].

7. Rezultaty opytuvannia provedenoho Yevropeiskoiu Biznes Asotsiatsiieiu, Dragon Capital i Tsentrom ekonomichnoi stratehii. URL: <https://eba.com.ua/nedovira-do-sudovoyi-systemy-posila-1-mistse-sered-pereshkod-dlya-inozemnyh-investysij/> [in Ukrainian].